

„SZÉP HAZÁNK“

Irta: Iván Cankar

Nemrég gyalogosokat láttam az utcán; az állomás felé meneteltek. Zuhogott az eső, bakancsuk elmerült a térdükig fröccsenő híg sárban. Nem volt korán, délelőtt kilenc óra tájban lehetett, a nap mégis puszta sötétséghez hasonlított: szürke volt és hideg.

A katonák nem masíroztak egyedül; a menetoszlop mindkét oldalán férfiak, asszonyok, gyermekek lépkedtek — trop, trop, trop... Csurgott róluk mintha rongyokat facsarnának; a sár a gyermekek övéig és arcáig fröccsent. Valamelyik asszony síkoltozása hallatszott, egy-egy gyermek felsírt — de az eső továbbra is ömlött, a sár fröccsent a menetoszlop pedig csak haladt, trop, trop trop...

Láttam egy katonát, magas, erőteljes férfit. Háta — az a hát, amely egyébként a bakabornyúnál kilencszerte súlyosabb terhet hordozott — kissé meg volt görnyedve. Nehéz keze volt, valószínűleg kovács lehetett. Asszony ment mellette gyors, apró léptekkel, egy fejjel alacsonyabb volt mint ő, a válláig is alig ért. Fiúcskát vezetett kézenfogva, aki fáradtan szaladt mellettük és egyre elmaradozott.

A férfi lopva rájuk pillantott majd elfordította tekintetét.

— Gyere vissza! — kiáltott fel az asszony és megragadta zubbonya ujját.

— Én nem... te fordúli vissza!

Lenézett a földre, sápadt volt...

— Legalább kapsz hatvannyolc krajcárt egy napra. Francek pedig... Francek harmincnygyet...

Az asszony hangosan felsírt és úgy megrántotta a fiút, hogy megbotlott és térdre esett a sárban.

— Hadd vigyék azt is... azt a Júdás pénzt is...!

Láttam a katonát, férfit, akinek megvénült arcán látszott, hogy hosszú éveket töltött a műhelyben; az ilyen emberek az öregség előtt megvénülnek. Azokkal a nyugodt, súlyos léptekkel ment, amelyekkel minden reggel hét órakor elindult a gyárba; úgy lehet arról is megfélekedett, hogy bornyút cipel a hátán. Karjaiba mindkét kezével idős, kiaszott ember kapaszkodott, aki igyekezett katonásan lépni. Vidáman, gyorsan pergőn beszélt, szeméből pedig szüntelenül hullottak arcára a cseppek.

— Ej, Jane, hiszen harminc évvel ezelőtt én is... Óh, erős legények voltunk... daloltunk, mondom neked... én is, nézd Jane... Óh Janem, Janem, Janyicskám!...

Szájából úgy tört elő a kiáltás, mintha kést döftek volna belé.

— Apám... hiszen hatvannyolc krajcárt kap egy napra, azonfelül még...

Az apa vérbeborult szemmel nézett rá.

— Jane....

Láttam a katonát, erősen tömzsi, vállas embert. Napégette arcán látszott, hogy megszokta a napot, a vihart és minden rosszat. Környék-

beli parasztfiú lehetett. Idősebb asszony ment mellette. Összeaszott sáros arccal; ruhája is övig sáros volt, tarka fejkendője pedig elárulta, hogy parasztasszony.

— Ideje anyám, hogy hazatérjen. Isten vele!

Hallgatott és úgy nézte, mintha most látná először és utoljára. Az esővíz fejkendőjéből arcára és hajára csurgott, amely homlokára tapadt.

— Forduljon vissza anyám, messze van hazáig... hiszen hatvan-nyolc krajcárt kap egy napra...

Keskeny álla megreszkedett összeaszott aikai alatt és nem tudtam megkülönböztetni, könnyek vagy eső-e az, ami szüntelenül végigcsurgott az arcán és mellére csöpögött...

A pályaudvaron megegyszer láttam őt. Ott őrséget állítottak a kerítés mellé és elzárták az utat azok elől, akik kikísérték a katonákat. Valamennyien a kerítés mellett állottak; hosszú sor: férfiak, asszonyok, gyermekek.

A menetoszlop az állomás tág térségén menetelt... trop, trop, trop... Ekkor a sorból hirtelen kiemelkedett a tarka fejkendő — az öreg, csontos kezek megkapaszkodtak a kerítésben és csodálatos erővel felemelték a testet.

— Jai nekem...

A menetoszlop elhaladt és eltűnt a szürke épület mögött.

— Hova legények, hova vezet utatok?

Az öreg rámtekintett vörös, a visszatartott könnyektől gyulladósos szemével és arcomba nevetett.

— A hazát védeni uram, a hazát védeni!

Ebben az időben egy kövér úr beszédét hallgattam. Hosszú beszéd volt, de nekem úgy tűnt, hogy csak egyetlen egy szót hallok: »Haza, haza, haza...«

»Szép hazánk... hazánk becsülete és jóléte... mindent a hazáért... utolsó csepp vérünket a hazáért... háborúba a hazáért...«

Amikor kifáradt és abbahagyta a beszédet megkérdeztem szomszédomat:

— Ki ez a tisztelt, kövér úr?

A szomszéd mosolyogva válaszolt:

— Három háza van a városban, a városon kívül a hazának szép része az övé, fiai olyan jól és biztosan el vannak látva, hogy nem kell masírozniok!

— Pedig azt mondta: mindent a hazáért!

— Igen, de közben nem a saját vagyonára gondolt!

— Azt mondta: vérünket a hazáért!

— De nem saját vérét gondolta!

Megyek megkérdezem azokat, akik a sáron keresztül meneteltek: azokat akik a bornyúkat cipelték és azokat akik őket kísérték.

— Hol van a ti hazátok?

Ők pedig sorban válaszolnak:

— A német föld az elmúlt évben a véremet itta, behajtotta adómat; az idén nyáron Ausztria szívia véremet és haitia ha adómat. A következő évben talán Amerikát fogom szolgálni. Az én utam oda vezet, ahová azok irányítják, akiké a haza és a hatalom. Gyárból gyárba, bányából bányába, a szántóföldekről a városba, egyik tartományból a másikba. Sohasem kérdezik: »Hol van a hazád?« Csak azt kérdezik: »Mit ér meg a te munkád? Mennyi vér van még az ereidben?« Ha pedig már

nincs több vér azt mondják: »Menj! Eredj és keress magadnak hazát az út mentén az árokban!« Ha pedig úgy tetszik nekik hátamra rakják a bornyút és azt parancsolják: »Siess, halj meg a mi hazánkért!« Mert minden az övék, a haza is, a hatalom is! Én vetek és aratok, védem a hazát és a földet, de sem a vetés sem a termés, sem a ház sem a föld nem az enyém! Te kérdezed, te is mondd meg nekünk: merre van a mi hazánk?

Igy fogják megkérdezni mindazok, akik a sáros úton menetelnek.

A dolog teljesen rendben van, énekeljünk hát:

»Szép a hazánk....«

Én testvéreim ismerem a hazát és valamennyien elképzeljük. Azt, amit erőszakkal vettek el tőlünk, azt amivel megcsaltak bennünket, azt amit megvontak tőlünk százszoros kamattal fogják nekünk visszaadni! A mi hazánk a harc és a jövő — ez az egész szép ország minden mérhetetlen gazdagságával. Akkor ennek az úri, rabságon épült, vérrel és könnyel áztatott hazának már csak a keserű és csunya emléke marad meg, az emberiség szegényének és az igazság kigúnyolásának emléke.

Más dallamot kap akkor a »Szép hazánk«-ról szóló ének is.